

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Студентське наукове товариство
фізико-математичного факультету

*До 10-ї річниці створення кафедри прикладної
математики та інформатики*

НАУКОВИЙ ПОШУК МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Випуск VI

Житомир

Вид-во ЖДУ ім. І. Франка

2013

УДК 378.937

НЗ2

*Рекомендовано вченою радою Житомирського державного університету
імені Івана Франка, протокол № 8 від 29 березня 2013 року*

РЕЦЕНЗЕНТИ: **Лось Л. В.** – заслужений діяч науки і техніки України, доктор технічних наук, академік Інженерної академії України, професор кафедри математики та загальнотехнічних дисциплін Житомирського агроєкологічного університету;

Антонова О. Є. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка.

НЗ2 Науковий пошук молодих дослідників: збірник наукових праць студентів, магістрантів та викладачів / за ред. О. М. Королюк – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – Вип. 6. – 260 с.

У збірнику представлено результати дослідної роботи за актуальними напрямками психолого-педагогічних, фізико-математичних наук та інформаційних технологій магістрантів, студентів-дипломників, членів проблемних груп та наукових гуртків, здобувачів і викладачів

© Видавництво Житомирського державного
університету імені Івана Франка, 2013

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ

Одним з провідних завдань процесу професійної підготовки вчителя є перетворення особистості студента на спеціаліста, здатного розв'язувати проблеми навчання і виховання школярів. Проблема професійної підготовки майбутніх педагогів залишається актуальною в сучасній науковій думці як результат реалізації тенденції до технологізації та інтенсифікації різних сфер життя суспільства з одного боку, та нереалізованості цих процесів унаслідок низки об'єктивних і суб'єктивних чинників у сфері освіти. В Україні стрімко зростає вартість людського капіталу, що ставить перед професійною освітою та педагогікою вищої школи нові завдання з підготовки спеціалістів високого рівня кваліфікації, який відповідав би європейським та світовим стандартам.

Аналіз наукової літератури дозволяє виділити кілька головних підходів до розуміння професійної підготовки майбутніх учителів математики.

Євроінтеграційний підхід розглядається як необхідність наукової дифузії у підготовці майбутніх вчителів математики відповідно до європейських стандартів та послуговуючись сучасними європейськими технологіями. При цьому наукова дифузія розглядається як взаємопроникнення теоретико-методологічних і методико-технологічних підходів до змісту організації професійної підготовки майбутніх учителів, у тому числі математики. Даний підхід ґрунтується на необхідності постійного підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу, задекларованих у Національній доктрині розвитку освіти. Згідно з нею, модернізація системи освіти спрямована на забезпечення її якості відповідно до новітніх досягнень науки, культури і соціальної практики. При цьому якість освіти є національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави, дотримання міжнародних норм і вимог законодавства України щодо реалізації права громадян на освіту. Крім того, даний підхід передбачає й підготовку професійних кадрів, здатних ефективно працювати на європейських рівнях. Відповідно до євроінтеграційного підходу Україні, як і іншим країнам – учасницям Болонського процесу, необхідно розробити заходи щодо гармонізації системи вищої освіти (використання системи кредитів, прийняття співставної системи ступенів вищої освіти, розвиток мобільності викладачів і студентів, тощо). Таким чином, професійна підготовка майбутніх учителів математики в межах представленого підходу визначається використанням вітчизняних і європейських надбань в контексті формування конкурентоспроможного спеціаліста.

Сутність *професіографічного підходу* до професійної підготовки майбутніх вчителів математики полягає у впровадженні в зміст професійної освіти форм, методів і прийомів, здатних забезпечити формування особистості спеціаліста відповідно до професіограми. Як зауважує О.А. Макаренко, професіографічний підхід, порівняно з підготовкою фахівця на основі освітньо-кваліфікаційної характеристики, вміщує (крім спроектованих знань, умінь і навичок) ще й вимоги до властивостей особистості та професійно-важливих якостей фахівця [4, с. 305-308]. Сутність даного підходу визначається укріпленням позицій професійного виховання перед професійним навчанням, в його основі лежить критерій результативності діяльності вчителя математики, що дає змогу стверджувати про тісний взаємозв'язок між професіографічним та компетентнісним підходом. А.Є. Миколаєнко й І.Л. Погребний визначають психологічну професіографію як комплекс способів і технічних засобів, за допомогою яких визначають всі творчі чинники, що мають вплив на фахівця, окрім психічних. Такими чинниками можуть бути деякі фізіологічні, організаційні, соціальні, технічні, економічні та ін., що прямо або опосередковано впливають на трудову діяльність і продуктивність праці спеціаліста [5]. Отже, професіографічний підхід до підготовки майбутніх спеціалістів визначається підвищенням уваги до зростання частки професійного виховання конкретних якостей особистості фахівців.

Роль *ціннісного підходу* до професійної підготовки полягає у необхідності переходу від абсолютизації цінності раціональних наукових знань до реалізації в освітній практиці гуманітарних і культурологічних цінностей. Зміст культурологічної педагогічної освіти вчителя-предметника передбачає розвиток у студента діалогічного мислення; здібностей до педагогічного цілепокладання; аналізу педагогічних ситуацій; проектування і конструювання освітньо-виховних процесів; організацію міжособистісної і групової взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу; формування системи знань про людину як суб'єкта життєдіяльності; глибоке розуміння змісту, структури освітніх процесів і технологій їх реалізації. Відповідно до розглянутого підходу знання та вміння майбутніх вчителів математики з цілі освітнього процесу у вищій школі переходять до засобів, в той час як цілком виступає формування педагогічної культури. До цього підходу визначення пріоритетів професійної освіти належить концепція багаторівневої системи професійної педагогічної освіти [1]. Базовою ідеєю цієї освіти виступає максимальна реалізація всіх індивідуальних здібностей особистості, надання усім учасникам навчально-виховного процесу рівних можливостей для розвитку.

З точки зору *акмеологічного підходу* до професійної підготовки майбутніх фахівців визначальним виступає розвиток різних педагогічних систем та суб'єктів навчально-виховного процесу. Значний внесок у розвиток

акмеології зробили дослідження Б.Г. Ананьєва, А.О. Бодальова, А.А. Реана, А.О. Деркача, Н.В. Кузьміної, А.П. Ситникової, В.Н. Максимової та інших. З точки зору акмеологічного підходу вік дорослої людини як суб'єкта професійної діяльності відрізняється не меншим динамізмом, аніж періоди дитинства, підліткового та юнацького віку. Одним з головних завдань акмеології є дослідження технології оволодіння професією на високому рівні, формування "алгоритму поведінки", який призведе до виробки індивідуального стилю та високого професіоналізму. Загалом, сутність акмеологічного підходу визначається врахуванням внутрішніх та зовнішніх умов щодо розвитку професійного потенціалу майбутніх учителів математики; саме цей підхід дозволяє виділити критерії та рівні розвитку особистості майбутніх фахівців та окреслити етапи роботи по формуванню необхідних явищ, що дозволяє здійснювати професійну підготовку цілеспрямовано, з урахуванням психологічних закономірностей становлення особистості. При цьому акценти системи професійної освіти щодо набуття відповідних знань, умінь і навичок зміщуються на створення умов для розвитку мислення і здібностей особистості майбутнього педагога.

Окремим теоретичним підходом до визначення сутності професійної підготовки майбутніх педагогів можна вважати *технологічний підхід*, який синтезує у собі можливості алгоритмізації дидактики вищої школи з метою підвищення її ефективності. Відповідно до мети навчання, поставленими завданнями і використаними методами визначається структура дидактичного комплексу, який виступає як ключовий елемент і служить основою технології навчання. Крім алгоритмізації дидактичної діяльності, технологічний підхід включає дослідження структури педагогічної діяльності вчителя певного профілю; виділення притаманних кожному компоненту структури педагогічних знань, умінь і навичок; розробка форм і методів їх формування у процесі професійної підготовки [3].

Компетентнісний підхід до освіти спрямований на формування професійної компетентності, під якою розуміють інтегральну характеристику, що визначає здатність спеціаліста розв'язувати професійні завдання, які виникають в реальних ситуаціях професійної діяльності, з використанням знань, професійного і життєвого досвіду, цінностей та нахилів. Професійна компетентність є сукупністю ключових, базових і спеціальних компетентностей [1]. Таким чином, при застосуванні компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх педагогів відбувається зміщення акценту до вимог сучасного працівника з формальних факторів його кваліфікації й освіти до соціальної цінності його особистісних якостей, здатності до саморозвитку особистості.

Таким чином, головним результатом виділення і теоретичного аналізу представлених підходів до розуміння професійної підготовки майбутніх учителів математики можна визначити наступні положення. Сучасна

педагогічна наука при визначенні професійних вимог до майбутнього спеціаліста зосереджує свою увагу на особистісному розвитку суб'єкта професійної діяльності. Це підтверджується думкою В.А. Далінгер, згідно з якою освіта на сучасному етапі розвитку проголошує пріоритетними розвиток особистості, узагальнення її індивідуального досвіду, взаємодію її індивідуального і соціального досвіду в процесі розвитку та саморозкриття творчих можливостей особистості [1]. Ця ідея є об'єднуючою для всіх виділених теоретичних підходів.

Література

1. Далінгер В.А. Приоритетное направление исследования педагогики высшей школы – подготовка современного учителя математики / Далінгер В.А. // Современные наукоемкие технологии. – 2007. – № 11.
2. Дубасенюк О.А. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності : монографія / Дубасенюк О.А., Семенюк Т.В., Антонова О.Є.. – Житомир : Житомирський держ. пед. ун-т, 2003. – 192 с.
3. Зязюн І.А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи : монографія / за ред. І.А. Зязюна. – К. : Вид-во „Віпол”, 2000. – 636 с.
4. Макаренко О.А. Професіографічний підхід до підготовки майбутніх інженерів-педагогів до виховної діяльності // Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології : зб. наук. праць / за заг. ред. Н.Г. Ничкало. – Харків : НТУ «ХП», 2007.
5. Миколаєнко А.Є., Погребний І.Л. Професіографія як один із методів профвідбору та виробничого навчання // Педагогічні науки / Современные научные достижения – 2008.